
In memoriam

Nico J. Brederoo (1942-2000)

Nico Brederoo ontmoette ik voor het eerst – hoe had het anders kunnen zijn? – in het Filmmuseum-gebouw in het Amsterdamse Vondelpark. Het was 1978 en ik werkte aan de tentoonstelling Joris Ivens 50 jaar Wereldcineast, terwijl Nico als docent moderne kunst leiding gaf aan een groepje studenten uit Leiden. Het was de bedoeling dat zij het beroemde Ivens-archief gingen ontsluiten. Daarvan kwam niet veel terecht, want de kunst-historici in spe bleken weinig affiniteit met het ordenen en catalogiseren van documenten te hebben. Maar het was me wel duidelijk dat Nico's belangstelling voor de films van Ivens oprecht was. Omdat zijn interesse, in tegenstelling tot mijn politieke invalshoek, uitging naar de artistieke aspecten vulden we elkaar mooi aan. Bovendien bleek dat Nico over een hoop *inside* informatie beschikte over het kunstenaarsmilieu waarin Ivens in zijn Amsterdamse tijd verkeerde.

Dat de ontsluiting van het Ivens-archief een mislukking werd, betekende niet dat Nico het vertrouwen in zijn pupillen had verloren. Hij stimuleerde ze om onderzoek naar de filmgeschiedenis te doen. Met succes. Een jaar later, van november 1979 tot januari 1980, liep in het Utrechtse Centraal Museum de tentoonstelling Film en Beeldende Kunst 1900-1930. Nico's studenten hadden hun steentje bijgedragen, niet alleen aan de tentoonstelling maar ook aan de catalogus (waarvan ik enige jaren later met veel plezier gebruikmaakte om mijn studenten theaterwetenschap een notie te geven van de relatie tussen film en de diverse kunststromingen in de jaren twintig). Bij de totstandkoming van de tentoonstelling werkte Nico nauw samen met Hoos Blotkamp, die hij nog kende van zijn studie kunstgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit Utrecht. Zij zou later naam maken als directeur van het Filmmuseum maar werkte toen nog bij het Centraal Museum.

Nico slaagde erin de collecties van datzelfde Filmmuseum een centrale plek te geven in Film en beeldende kunst 1900-1930, en ook in een latere manifestatie: Berlijn-Amsterdam 1920-1940 (1982). Daarvoor nam hij samen met de toenmalige directrice van het Goethe Instituut, Kathinka Dittrich, de filmprogrammering voor zijn rekening. Veel films werden zo na jaren aan de vergetelheid ontrukkt. Omdat de nazi-film op zijn bijzondere belangstelling kon rekenen had Nico zich aangemeld om Leni Riefenstahls TRIUMPH DES WILLENS in te leiden. De vertoning van deze propaganda-film over de zesde Partijdag van de NSDAP zinde de zogeheten 'horizontalen'

---

in de CPN geenszins. Het gevolg was een fikse rel, compleet met belegering van het Filmmuseum-pand, waarover Nico later smakelijk kon vertellen.

In 1983 promoveerde Nico op het leven en werk van de kunstenares Charley Toorop. Zij was bestuurslid van de Filmliga geweest en bevriend met Joris Ivens, die haar zoon John (Fernhout) als cameraman zou opleiden. Ik las de dissertatie pas enkele jaren later. Wat me, naast alle interessante informatie, vooral opviel was de compleet andere omgang met de bronnen dan ik vanuit mijn opleiding als 'conventioneel' historicus gewend was. Ik nam het op de koop toe, want ik vond zijn kunsthistorische uitgangspunten vaak erg stimulerend, maar het resultaat was wel dat Nico's geschriften in filmhistorische kringen niet altijd op grote waardering konden rekenen. Maar wie hem hoorde spreken, moest erkennen met een bevlogen wetenschapper van doen te hebben. Zijn colleges waren een genot om bij te wonen. Samen met zijn vriend Henk Boelmans Kranenburg had hij in de loop der jaren een enorme collectie van opennetregistraties en koopvideo's opgebouwd. Nico verzamelde als een bezetene, maar was ook nooit te beroerd om een academische collega uit de brand te helpen. Om zijn collectie aan te vullen regelde hij bijvoorbeeld in de jaren tachtig dat iemand in Assen alle speelfilms op Nord 3 voor hem opnam: deze Duitse regionale zender die beroemd was om zijn programmering van 'klassiekers' was namelijk in zijn woonplaats Den Haag niet te ontvangen. Tijdens een verblijf in Bologna kwam hij helemaal lyrisch een boekhandel uit, omdat hij daar een koopvideo van het hem ontbrekende tweede deel van Riefenstahls OLYMPIA op de kop had weten te tikken. Zelfs toen we in het begin van de jaren negentig voor een cursus over de propagandafilm over de toch niet geringe collectie van het Filmmuseum konden beschikken, verraste Nico wijlen Edith Taekema en mij regelmatig met kleine juweeltjes uit zijn eigen videocollectie.

Diezelfde cursus hebben we in het daaropvolgende seizoen in het Haagse Gemeentemuseum herhaald. Want Nico was intensief betrokken bij allerlei culturele activiteiten in zijn woonplaats. Verschillende van die manifestaties vonden plaats in het prachtige pand aan de Scheveningseweg, dat hij deelde met zijn partner Henk en zijn poezen. Daar leerde ik Nico en Henk kennen als fantastische gastheren. Het beeld staat nog op mijn netvlies gegrift: Nico die met het glas whisky ('véél ijs') in de ene en de sigaar in de andere hand tussen keuken en huiskamer heen en weer loopt, voortdurend verhalen vertellend. Bijvoorbeeld over Bep, de dochter van Gerrit Rietveld, die portretten van hem en Henk had geschilderd. Of over de derde vrouw van Jan Teunissen, die er bedenkelijke nazistische denkbeelden op nahield. Of over zijn Afrikaanse schoonmaker die hem een boekje had opgedaan over de kwalijke methoden waarvan Leni Riefenstahl zich had bediend bij haar bezoeken aan de Nuba's.

In het begin van de jaren negentig werd Nico de eerste 'filmprofessor' in Nederland. Het was een bijzonder (dus onbezoldigd) hoogleraarschap aan de Universiteit van Amsterdam dat hij erbij 'deed' naast zijn baan in Leiden. Zoals te verwachten was zijn oratie een spektakel waarbij vertoning van materiaal uit de eigen videocollectie niet ontbrak. Voor wie hem kende was het onderwerp geen verrassing: de nazi-film *KOLBERG* (1945). Hoewel hij genoot van de privileges die de leerstoel hem bood, bekwam hem in de loop der tijd een groeiend gevoel van onvrede. Hij kreeg nauwelijks steun vanuit de vakgroep film- en televisiewetenschap, maar moest wel zalen met 250 of meer studenten enthousiast voor de filmgeschiedenis zien te maken. Dat laatste ging hem overigens prima af, maar de gigantische stapel tentamens die hij moest doorkijken was hem een absolute gruwel. Daarnaast kwam hij in een bijzonder onplezierige reorganisatie terecht bij het Kunsthistorisch Instituut van de Rijksuniversiteit Leiden.

Gelukkig was er een nieuwe liefde die hem op de been hield: het verzamelen van toverlantaarns en lantaarnplaatjes. De laatste twee jaar struinden Nico en Henk allerlei beurzen af om hun razendsnel groeiende collectie aan te vullen. Ook maakten ze volop gebruik van de mogelijkheden van internet. Voor iemand die gezegend was met zo'n verteltalent en fantasie als Nico was de toverlantaarn het ideale medium – wat ook bleek toen hij anderhalf jaar geleden met glimmend opgepoetste projectoren en uitgekiende lichteffecten een kleine vertoning hield voor Paul Kusters en ondergetekende. Zijn artikel in het vorige nummer van dit tijdschrift – hij was lid van de redactieraad van het *TMG* – getuigde van zijn grote liefde voor de toverlantaarn. Lang heeft hij er echter niet van mogen genieten, want op 24 augustus 2000 overleed hij onverwacht.

Bert Hogenkamp